

Vhutshiloni u tshi khou aluwa u si na vhabebi tsini a vhungo vhuya ha leluwa na luthihi, nga mannda arali u tshi dzula na vhathu vhane a vha na ndavha na iwe na vhumatshelo hau.

Maemu ndi musidzana wa minwaha ya 14 ane a kha di tou vha kha murele wa gireidi ya vhu malo ngei Secondary ya Tshidzini ino wanala hanefho kha muvhundu wa Tshidzini. Afho ndi hune Maemu a dzula hone na Mmane wawe Vho-Luvhengo vhane vho vhingwa nga Vho-Mufanyisi. A vho vhavhili Vho-Mufanyisi na Vho-Luvhengo vha na nwana muthihi ane a vha Lutendo vha di dzula nae hanefha hayani khathihi na Maemu ane a vha nwana wa mukomana wa Vho-Luvhengo. Maemu oda afha mudini wa Vho-Mufanyisi nga murahu ha musi vhabebi vhawe vho ri sia shangoni nga khombo ya modoro musi Maemu ana minwaha ya 10. Musidzana wo funa tshikolo ane a khou tshila na vhulwadze ha Albinism.

Luṭa 1

(Ngei ha Vho-Mufanyisi nga matsheloni hu vhone Vho-Luvhengo, vha vuwa nga matshelonitsheloni vhaya u khokhonyela Maemu lufherani lwawe)

Vho-Luvhengo: Maemu vuwani duxha lo tsha ndi kale ni ite zwo shuma li saathu tavha. Ni khou tea u thoma nga uya madini.

Maemu: Holuga ndi khou da ndo vha pfa.

(Vho-Luvhengo vha mbo di rembuluwa vha humela lufherani lwavho vha swika vha dzhena nguvhoni ngauri ho vha hu vhuriya hu tshi khou rothola vhukuma. Maemu a sala a tshi vuwa a thoma ngo rabela, a tshi fhedza a konaha u bva afho lufherani a tuwa aya lufherani lwa Lutendo uri a humbele u fheledziwa madini)

Maemu: Lutendo mathina no no vuwa kale. Ndi khou humbela u fhelekedziwa u ka madi tshisimani.

Lutendo: Nga matsheloni mangafha hu tshi khou rothola ngaurali. Maemu tshimbilani ni yo eḡela ri ḡo ya zwezwino.

Maemu: Zwoluga ndi ḡo ṡuwa ndi ndoṡhe, nḡe a thi khou ṡoḡa u semiwa nga mme aṡu.

Lutendo: Irani ndi vuwe ndi ni fhelekedze, mme anga vhaya bora ngoho.

(Lutendo o mbo ḡi vuwa a farisana nḡila na Maemu vha livha tshisimani hune havha uri ndi kule. Nga murahu ha awara musi ḡuvha ḡo no ṡavha, Maemu na Lutendo vha ya vhuya hayani vha wana Vho-Luvhengo vho no vuwa vho ḡi dzulela muṡani. Vho-Luvhengo vho mbo ḡi thoma u sinyuwa musi vha tshi vhona Lutendo na Maemu vha tshi khou dzhena vha vhavhili)

Vho-Luvhengo: (vha fara na khundu) Lutendo inwi ni khou bva ngafhi matsheloni mangafha? Zwa uri hu khou rothola ni tou vha ni sa zwipfi kana ni khou hangwa uri ani lengi u fariwa nga duda?

Lutendo: Ndo vha ndo fhelekedza Maemu u ka maḡi, hafhu ndo ḡi ambara zwiambaro zwo dudela.

Vho-Luvhengo: Lutendo nwananga mara ndi nnyi we ari oyu muthu u khou ṡoḡa u fhelekedziwa. U khou fhelekedzwa zwifhio nga uri Maemu uya hu ḡivha hune maḡi a wanala hone. Asi zwone Maemu kani ani hu ḡivhi inwi?

(Maemu asi fhindule, Lutendo a hwenya a dzhena nḡuni. Vho-Luvhengo vha sala na Maemu)

Vho-Luvhengo: Maemu vulani nḡevhe dzaṡu ni mpfe ni mpfesese, arali inwi ni tshi khou ḡi ṡoḡa u dzula fhano muḡini wanga ndi khou humbela uri hezwi ndi tshi ni ruma ni ite zwe nḡe nda amba zwone nahone nga tshifhinga ni noṡhe. No vhuya na mpfa ndi tshi ri ni ṡuwe na Lutendo ngei maḡini?

(Maemu a dzungudza ṭhoho)

Vho-Luvhengo: Ni khou dzungudza ṭhoho a ni tsha kona u amba inwi?

Maemu: Ndi a kona, ndi khou humbela pfarelo. (o ṭungufhala)

Vho-Luvhengo: Zwoluga, tshimbila ni yo vhea zwigubu ni thome u swiela muṭa, ni ṭanzwe na zwigodelo ndi khou ṭoda u bika Vho-Mufanyisi vha khou tea u wana zwiliwa vha tshi vuwa.

(Maemu a sokou vha lavhelesa a fhedza a mbo ḍi thoma u ita zwine a khou vhudziwa ngauri uya zwiḍivha uri arali a sa ita u ḍo rwiwa. Nangoho o kulumaga a ṭanzwa na zwigodelo a tshi fhedza a konaha uya nduni a thoma u vhala bugu dzawe.

Nga Swondaha nga matsheloni Maemu o vuwa u ṭavhanya a tshi itela u shuma mishumo ya afha hayani uri a ṭavhanye u fhedza aye kerekeni vhunga sa ezwi hu kale asa kandi. Vho-Luvhengo vho ri u vuwa, vha wana Maemu ono fhedza mishumo yoṭhe ya afha hayani ho tou sala hone u bika zwine zwa itiwa nga vho ngauri Maemu ha koni. Ho ḍo ri musi tshifhinga I awara ya vhu 9 Maemu aya a doba ndishi a tshi ṭoda u ṭamba. Mmane wawe vha mulavhelesa.

Vho-Luvhengo: Hupfi mulandu musidzana ni tshi vho farana na dzi ndishi ndi u ṭoda u ṭamba na ya fhi nga matsheloni mangafha?

Maemu: Ndi khou ṭoda uya kerekeni.

Vho-Luvhengo: (vha lidza tsaṅwa) Ni khou ya u ita mini kerekeni, Maemu u thoma lini inwi ni tshi dzhena kereke ngauri no vha no I litsha. Ahuna hune na khou ya hone ni ḍivha mini nga kereke inwi ni ṛwana muṭukuṭuku. Ni khou litsha u vhala bugu kereke iḍo ni thusa nga mini?

(Vho-Mufanyisi vho vha vha tshi khou bvela)

Vho-Mufanyisi: Hupfi ndi phosho ya mini mme a Lutendo? Uri kereke iya tou vusa phosho nngafha nga matsheloni. Kha vha mulitshe aye kerekeni thi ndi zwine ene mune a khou toda. U khou tea u vha a tshi khou ita mini afha hayani arali a sa yi kerekeni?

Vho-Luvhengo: Zwino vha khou tou muimelela, kha tshimbile aye kerekeni hahone zwiafana ahuna na zwine a khou yela.

Vho-Mufanyisi: Muthu udo tou balelwa no awela nga nthani ha phosho ya vho. U vuwa havho zwi tea u vusa na rihe vhahe.

Vho-Luvhengo: Vha mpfarele Vho-Mufanyisi fhedzi ne na vhone ri si ngo lwiswa nga Maemu. A vhari ndi vhe ndi tshi yo vha lugisela vhuragane.

(Maemu o mbo di tuwa aya u tamba, Lutendo nae ori a tshi muvhona ari u khou tuwa nae kerekeni. Vhuvhili havho vha tshi tou fhedza u di lugisa vha dzhena ndilani vha tshimbila vha tshi khou haseledza)

Maemu: Ne ndo tuvha vhabebi vhanga, arali vho vha vha tshe hone ndo vha ndi tshi dovha ndi khou tuwa na vho kerekeni. Lutendo mme anu vha ya mmbenga a thi divhi uri ndo vha ita mini. Tshifhinga tshothe naho ndi si ngo khakha vhaya ntsema.

Lutendo: Ni si ngo vhilaela, mme a nga vha do fhedza vho ni funa. Inwi a ni dini a thi divhi uri ndi nga mini vha sa ni funi, zwi a mbavha ndi tshi vhona vha tshi khou ni fara u nga ri ni mushumi.

Maemu: Khamusi ndi ngauri nge ndi mu'Albion a thi fani na inwi, fhedzi mme a nga kale vha tshe hone vho vha vha sa nnyali. Vho mbudza uri na nge ndi muthu ndi fana na vhanwe ndo sikwa nga Mudzimu.

Lutendo: Ndi tou tama nga vhe mme a nga na vhathu vhothe vhane vha si ni fare zwavhuḏi vha tshi zwi limuwa uri rothe ri vhana vha Mudzimu ria fana. Kale mme anu vha tshe hone ro vha ri tshi ḏi phina, ndi nga zwo nda tshi ḏa u dala tshifhinga tshothe. Mme a nga vhaya bora.

Maemu: Ari hwenye ri ḏo nga ri sa lenge u swika kerekeni.

(Maemu na Lutendo vho mbo ḏi thoma u hwenya vha swika kerekeni. Maemu ori a tshi u tou dzhena kerekeni a humbula tshothe vhabebi vhawe vhunga o vha a tshi dzulela u tuwa na vho afho kerekeni ya Tshidzini Christian Church fhasi ha vhafunzi Vho-Muḏodzwa. Yo vha Swondaha ya mathakheni vhukuma kha Maemu)

(Nga murahu ha awara tharu kereke yo no bva Maemu o tuwa a tshi khou anetshela Lutendo nga pfunzo ya vhafunzi naho Lutendo o vha a hone)

Maemu: Ngoho nia ḏivha ndo takala vhukuma u ḏi wana ndi kerekeni. Vhafunzi vho funza pfunzo ya vhuḏi vhukuma. Vha ri ku tshilele kune ra khou tshila kone zwa zwino, hu ḏovha na mbadelo kana khaṇo phanda zwi si na ndavha uri muthu u khou tshilisa hani. Vhutshilo ndi liga vhuya mona. Arali ni muita zwivhi ni ḏo kana kha zwivhi zwanu zwine na tshila zwone fhedzi arali ni muita zwivhuya ni ḏo kana kha zwivhuya zwanu. Mudzimu vha ḏo vula dzi ndila, zwine zwa amba uri muthu muṇwe na muṇwe zwine a vha zwone namusi o tou zwi tahulela zwi tshi bva kha kutshilele kwawe. Ri tshi khou tshila ri tea u humbulela na vhumatshelo hashu kha tsheo dzine ra dzi dzhia.

Lutendo: Ni khou amba zwone Maemu ri tea u dzulela u ḏa kerekeni nge nda khou takadziwa nga Vho-Muthweṭhwe. No vha vhona vha tshi khou tshina nga luya luimbo lwa uri "sigidime" habe vha tshi nga vha sa wa.

Maemu: (uya Sea) Zwino inwi ni si ngo ya na tshina phanda, habe nne ndo vha ndi tshi khou shona u tuwa ndi ndothe ndi tshi khou ri inwi ni do ya nda tevhela.

Lutendo: Nda khou lindela inwi ni tshi takuwa ra tuwa rothe, nne habe ndi lwa u thoma ndi tshi khou ya kerekeni a thi koni na u tshina ni gudise.

(Maemu na Lutendo vha kati na u haseledza ho mbo di swika vhañwe vhañhannga vhavhili vhane vha dzhena na vho tshikolo, Lukhoro na Mateo. Vhatukana a vho vho tshimbila vha tshi khou kolela Maemu nga zwine a vha zwone vha tshi musea)

Lukhoro: Maemu mukhuwa, habe no tshena, ni tou nga mini kana.

Mateo: Ni khou di amba zwo tshena mafo ahone no no mavhona zwavhufo, u nga shavha vhusiku.

Lukhoro: U nga si litshe u shavha habe aya funga vhusiku mafo ahone asi zwone Lutendo?

Lutendo: Ndi khou humbela ni litshe u kolela murathu wanga, a zwi seisi zwine na khou amba zwone.

Maemu: Lutendo vha litsheni ri tuwe hayani.

Mateo: Lutendo inwi ni tou vha loyara yawe uyu Maemu ni tshi vho sokou kayakaya. Rine ri khou amba na Maemu ni litshe u phapha zwi a rwisa.

Lutendo: U rwa nnyi wahanu. Ni tou vhona unga nne ndia ni shavha inwi Mateo?

Maemu: Lutendo ari hwenye ri tuwe hayani ni vha litshe havha vhathu.

Lukhoror: Lutendo inwi ni ri a ni shavhi nga Mateo?

Lutendo: Ndi tshi mushavha mini ngauri nae ndi muthu, nne kani nne a thina zwanda.

Mateo: (A hwenya a fara Maemu nga tshanda) Ambani ndi tsini ndo swika ni ri mini?

(Lutendo o mbo di rwa Mateo nga mpama vha thoma u lwa, Lutendo vha muwisela fhasi vha thoma u murwa. Maemu a tshi ri a lamule vha mufara nga uja Lukhoror ari kha vha litshiwe vha lwe ngauri Lutendo o tou levha. Yo vha yo no tou tangedzana vhukuma Maemu a tshi vho sokou tavha mikosi. Ho thusa ha bvelela vha we munna vha ne vhapfi Vho-Ramabannda, vha dzula nga hanefho tsini na bada vha gidima vha tshi ya u vha lamula)

Vho-Ramabannda: He vheiwe vhatukana mulandu wa vheiwe ndi mini mathina, no no pfa hu tshi pfi musadzi uya rwiwa? Tuvani hayani hangei ni litshe vhana vha vhathu ndi saathu vhidza mapholisa.

(Maemu o vha o tshuwa a tshi khou lila naho hovha husa rwiwi ene. Lutendo vho vha vho murwa vhukuma a balelwa u di lwela ngauri o vha a khou lwa na mutakana. Zwiambaro zwawe zwo vha zwo tswukala zwi tshi tou vhone uri o vha a tshi khou lwa. A vho vhavhili murathu na mukomana vho mbo di tuwa hayani vhari musi vha tshi tou swika Vho-Luvhengo vha thoma u tshuwa.)

Vho-Luvhengo: Lutendo mulandu no tswukala ngaurali?

Lutendo: (a thoma u lila) Ndo tou rwiwa.

Vho-Luvhengo: U rwiwa... No rwiwa nga nnyi mathina vheiwe ani khou bva kerekeni Maemu?

Maemu: Ri khou bva hone, Lutendo o rwiwa nga vhañwe vhatukana ri tshi khou vhuya kekereni.

Vho-Luvhengo: (vho no kwata) Ndi vhatukana vha gai vhevho, hone vha tshi khou ni rwela mini Lutendo lune na tou tswukala ngaurali?

Lutendo: Ndo vha ndi tshi khou lamulela Maemu vha tshi khou ita zwa u mukolela musi ri tshi khou vhuya kerekeni.

Vho-Luvhengo: Maemu ndi zwone zwine Lutendo a khou amba uri o rwiwa nga nṱhani ha inwi?

Maemu: (asa ḍivhi uri ari mini) Vho vha vha tshi khou tou nkolela nṱe a thingo vha ita tshithu ndo vha ndo ḍi fhumulela.

Vho-Luvhengo: Maemu ndi khou dovholola. Ndi zwone naa uri Lutendo o rwiwa nga nṱhani haṅu, ee kani hai.

(Maemu hango tsha fhindula o vha ono tshuwa ngaauri ha ḍivhi uri a fhindule uri mini. Vho-Luvhengo vhaya vha ka ṱhamu khulwane vhukuma vha vhuya nayo)

Vho-Luvhengo: Maemu ntevheleni nḍuni.

Maemu: Ndo ita mini nne? (a tshi khou ralo u tevhela nduni)

(Maemu a tshi tou swika nduni Vho-Luvhengo vha thoma u murwa vha tshi ri ndi ene o rwisaho Lutendo nga vhaṭhannga vhawe. Vho-Mufanyisi vho mbo ḡi bvelela nga upfa mukosi nduni vha thoma u lamulela Maemu uri a litshiwe.)

Vho-Mufanyisi: Hu khou itea mini, vha khou rwela mini ṅwana nga ṭhamu nngafho?

Vho-Luvhengo: A vha ye u sedze zwine Lutendo a vha zwone hafho nṅa. Ndi mishumo ya honoyu Maemu.

Maemu: (a tshi khou lila) Ndi khou humbela pfarelo mmane, ndi khou tou humbela a thi nga dovhi.

(Vho-Luvhengo vha dovha hafhu vha murwa u swika Vho-Mufanyisi vha tshi fara ṭhamu vha l vundekanya vha posa kule Maemu a konaha u litshiwa)

Vho-Luvhengo: Ni dovhe fhedzi ndi ḡo ni shumbedza nne arali ni tshi vhona u nga ṅwananga u fana na inwi.

(Vho-Luvhengo vho mbo ḡi bvela nṅa Maemu a sala a tshi ḡi valela lufherani lwawe a tshi khou lila. Duvha ḡo vhuya ḡa tou kovhela Maemu a kamarani o ḡi valela a si tsha vhuya a ṭoda na u bvela nṅa ngauri na zwe a vha a tshi khou rweliwa zwone ha zwipfesesuri o khakha gai. Lutendo mbilu yawe yo vha l tshi khou vhavha ngauri o vha a tshi khou zwiḡivha uri ndi ene we a ita zwa dzi ndwa Maemu o mukaidza ene a si pfe)

(Nga madekwana nga awara ya 8 Lutendo oya a ita zwiḡiwa a ṭuwa nazwo lufherani lwa Maemu)

Lutendo: Maemu vuwani zwiliwa khezwi hafha ni le.

Maemu: Lutendo humani na zwiliwa zwanu, nne a thi khou toda u rwiwa nga mme anu, arali ndi tshi khou toda zwiliwa ndi do ya nda di itela nne mune wazwo.

Lutendo: (o tungufhala) Maemu mme a nga vho no edela nahone a vha ngo mbona ndi tshi da ngeno kha inwi. Ndi khou humbela uri ni mpfarele ngazwo bvelelaho masiari, mme anga vha tou bora nne a thi divhi uri vho vha vha tshi khou ni rwela mini ngauri ahuna zwe na ita.

Maemu: Lutendo mme anu vha tou nnyala ahuna uri zwi shanduke, a thidivhi uri ndi nga ita mini uri vha mpfune, fhedzi nga linwe la maduvha zwidoluga.

Lutendo: Maemu ilani zwiliwa ni kone u edele matshelo ndi tshikolo ni si ngo hangwa.

(Vho-Luvhengo vho bva lufherani lwavho vha tshi khou ya u fha Lutendo lutingo fhedzi vhari vha tshi swika lufherani lwawe vha wana asiho vha thoma u muvhidzelela. Lutendo nga khathihi ombo di aravha a tshi khou bva lufherani lwa Maemu)

Lutendo: Vha khou mbidza?

Vho-Luvhengo: Ni khou bva u ita mini afho lufherani lwa Maemu ndi zwino ndi tshi khou ni toda.

Lutendo: Ndo vha ndi tshi khou nwala tshunwahaya.

Vho-Luvhengo: Zwezwi avhe a tshi khou ni kukumedzela kha uri ni lwe futhi. Malume aṅu vha khou ni ṭoḁa no tou sia luṭingo lwaṅu lufherani?

(Lutendo a mbo ḁi hwenya a ṭuwa aya lufherani lwawe a swika a amba na malume wawe Vho-Muthanyi nga luṭingo)

Luṭa 2

Nga Musumbuluwo nga matsheloni musi Maemu na Lutendo vha tshi khou ya tshikolo. Vho-Luvhengo vho bvisa tshelede vha fha Maemu R5 Lutendo a fhiwa R10 fhedzi Maemu e zwo o vha ono zwiḁowela a si tsha vhilaela nga hazwo ngauri o vha a tshi zwiḁivha uri musi a tshikoloni ana Lutendo tshelede vhaya l ṭanganyisa vha ḁa vhoṭhe. Lutendo na Maemu vho ri u tou ṭuwa tshikoloni, Vho-Mufanyisi na vho vho mbo ḁi vha sala murahu vha bva vha livha zwikoroponi zwavho.

(Nga murahu ha awara vho no ṭuwa hu bvelela Vho-Muthanyi vhane afho hayani vha ḁivhiwa sa malume a Lutendo fhedzi vhushaka ha hone ndi ha mafanedza)

Vho-Muthanyi: Ngoho vhaya ḁivha ndi fhanu ndi pfa muya wanga wo takala. Hezwi ndi na vhone tshifhinga tshoṭhe na mathada ndi vha ndi si na.

Vho-Luvhengo: (vhaya sea) Zwiamba nṅe ndia vha takadza asi zwone kani?

Vho-Muthanyi: Iḁo ndi ḁone ndi nga si hane, kha vhone a thi ṭoḁi khakhathi. Hu tou ṭahe na nṅe ndi dzula kule arali ndo vha ndi tshi dzula tsini ndo vha ndi tshi ḁo ḁa ḁuvha na ḁuvha fhanu heli bofu ḁa vho ḁa dzherikho ḁo ya mushumoni.

Vho-Luvhengo: (Vha tshi khou sea) Vha amba hani mukalaha wanga ngoho. Ndi khotsi a nwananga havhala muthu, na uri zwo thusa vha dzula kule ro vha ri tshi dovha ro no waniwa nne na vhone arali vho vha vha tshi dzula tsini. Zwo di thusa vha dzula hanningei Khubvi.

Vho-Muthanyi: Na tshifhinga tshi tou gidima hezwi ndi fhando. Ndi tshifhinga hane fho ndi tea u tuwa husikale ndi na mutangano une ndi khou tea uya khawo.

Vho-Luvhengo: A vha thomi vha vha vho ima nyana nga tshifhinga, tshi kha di vha hone.

(Tshikoloni)

(Nga murahu ha awara mbili tshikolo tsho dzhena, Maemu u livha ngei ofisini ya muwe wa vhadededzi vhane vha mufunza afho tshikolini)

Mudededzi: Maemu mulandu ni tshi vhonala unga a ni ngo takala, kani ni khou lwala?

Maemu: Ma a nga a khou vhavha a thi khou dipfa zwavhudi. Ha khou kona u vhone zwavhudi.

Mudededzi: Mulandu a tshi khou tou vhavha nga matsheloni, arali ni vhe ni si ngo vhuya na di dina nga u da tshikolo, hayani no sia huna nnyi?

Maemu: Ndo sia mmane wanga Vho-Luvhengo.

Mudededzi: Holuga imani ndi do amba na Vho-Mudau uri vha de vha ni fhelekedze hayani uri ni kone u isiwa kiliniki, I vhani no dzula ntha ha tshidulo hafho ndi tevhele Vho-Mudau.

(Vho-Mudau vho tevheliwa ha vhuiwa na vho vha fhelekedza Maemu hayani fhedzi vha ri vha tshi swika vhasi dzhene vha mutsitsa khoroni vha tshi ri vho dzhaya vhana thero ine vha khou tea uya u l funza)

Vho-Mudau: Maemu ndi khou ni tsitsa hanefha uri ndi kone u khona zwavhuḏi. Ndi khou ṭoḏa u gidimela tshikoloni, ho tea ndo no vha kiḷasini zwazwino.

Maemu: Ndolivhuwa u fhelekedziwa.

(Maemu o mbo ḏi ya hayani fhedzi ari a tshi tou dzhena ṇḏuni a thulana na Vho-Luvhengo na Vho-Muthanyi vha tshi khou bva lufherani lwawe. Vhuvhili havho vho mbo ḏi sokou tshuwa vha ḏaḏa khathihi na ene Maemu a sokou mangala)

Vho-Luvhengo: Inwi mulandu, uri tsho bva kale tshikolo?

Maemu: Ndi khou vhaaisala maṭo anga a khou vhavha.

Vho-Luvhengo: Zwino ni sa lumelisi malume mulandu wazwo no sokou ima, uri a ni vha vhoni?

Maemu: Ndi matsheloni Vho-Muthanyi.

Vho-Muthanyi: Ndi matsheloni a vhuḏi muḏuhulu.

Vho-Luvhengo: Ari ṭuwe vhone ndi vha fhelekedze.

(Vho-Luvhengo vha mbo ɔi bva na Vho-Muthanyi. Maemu a sala a tshi dzhena lufherani lwawe)

Vho-Muthanyi: Habe namusi ro tɔngana nazwo, zwino oyu Maemu hanga ambi zwe a vhona a tshi talutshedza khotsi a Lutendo?

Vho-Luvhengo: Khezwi vha tshi nga vho tshuwa Vho-Muthanyi? Vha si ngo vhilaela naluthihi, a nga si vhuye a khakha a zwiamba, nahone ndi tshi tou humela nduni hafha ndi ɔo swika nda mulaya lune na tshifhinga tshidaho u ɔo ri arali a tshi khou lwala asa humbule u vhuya hayani tshikolo tshi saathu bva.

(Vho-Muthanyi vho vha vho sokou bvisa maɔo vha tshi vhonala uri muya wavho u fhasi vhukuma tshothe, a vha ngo tsha bvisa na ipfi mulomoni wavho vho mbo ɔi tou hwenya vha bva vha tuwa vha sia Vho-Luvhengo vho ima vho mangala uri mulandu muthada namusi l tshi vho tou tuwa ngo hwenya nga u tou rali nahone isi tsha onesa sa nga maɔuvha.

Vho-Luvhengo vho mbo ɔi humela nduni vha tshi khou ya kha ene Maemu vha ri vha tshi swika vha wana o badama nahone a tshi vhonala uri hana mutakalo u khou vhaaisala. Vho-Luvhengo na mbilu a vha na, mufumakadzi wa tshituhe ane u nga vhuya wari na zwino hana nwana ngauri a vha na mbilu yau vhavhalela.

Vho-Luvhengo: Aa! Mashaka a vha ɔo vuwa, hupfi mulandu no tɔvhanya u vhuya tshikoloni?

Maemu: Maɔo a nga a khou vhavha.

Vho-Luvhengo: Zwino inwi no vhuya u tɔvhanya tshikoloni nga nthani ha maɔo? Ni litshe u ɔi ita ndenwa ngauri ni a zwiɔivha uri inwi maɔo aɔu hafani na a vhanwe, uri no tou balelwa u kondelela u swika tshikolo tshi tshi bva. Hone inwi ni tshi dzhena afha no vhona mini?

Maemu: Ahuna, ndo vhona vhone na Vho-Muthanyi fhedzi.

Vho-Luvhengo: (vha mbo ɔi posa mulatela khae) Maemu ndi ri no vhona mini afha e zwi ni tshi khou dzhena nduni, no vhona nne na Vho-Muthanyi ndi zwezwo fhedzi?

Maemu: (a tshi vho lila o fara na lutaha) Ndo vhona vhone na Malume Vho-Muthanyi vha tshi khou bva lufherani lwanga.

Vho-Luvhengo: Holuga, ndi zwi pfe fhedzi zwi tshi khou ambiwa nga munwe muthu wa nda kana Lutendo ni ɔo ndivha zwavhuɔi ngauri zwe nda ni ita hafha ndi zwituku. Ndi khou ri arali ni tshi khou ɔi toda u vha wa fhano ni si ngo vhuya na zwi ri munyu! Ni khou zwipfa musi?

Maemu: Ee ndo zwipfa.

Vho-Luvhengo: Ndi pfe Vho-Mufanyisi vha tshi khou mbudzisa ni ɔo ndivha zwavhuɔi. (vha fhedza nga u rembuluwa vha bva afho lufherani)

(Maemu o sala a tshi khou lila a tshi amba a ethe nga mbilu)

Maemu: Mudzimu wanga ndo tou tshinya mini zwingafha-ngafha zwine zwa tou ita uri ndi tambule ngaurali. Ndi nga mini vhabebi vhanga vho tuwa vha ntsia ndi tshe mutuku ngauri ndi khou tambula ndi dzula ndi tshi khou lila. Ndi nga mini vho ntsika ndi sa fane na vhanwe vhana. Ndi ɔo dzulela u lila u swika lini.

(Maemu ombo ɔi fhedza ngau edela khofhe dza fara.)

(Nga awara ya vhuṇa musi tshikolo tsho no bva, Lutendo o vhuya hayani a tshi tou hwenya vhukuma nahone a tshi khou tshimbila a ethe o humbula

mukomana wawe Maemu. Ori musi a tshi tou swika hayani a thoma nga uya lufherani lwa Maemu a wana a tshe o edela, a mbo di muvusa)

Lutendo: Maemu vuwani! No fhedza no ya kiliniki naa?

Maemu: Lutendo ni khou nvusela mini, a thi ngo ya kiliniki ngauri duvha li khou fhisesa, mafo a nga o vha asa vhoni zwavhudi. Inwi no vhuya hayani ndi tshifhingade mathina, uri tshikolo tsho no bva kale?

Lutendo: Mulandu ni tshi nga muthu we a vha a tshi khou lila? A si khwihe na vuwa nda ni fheletshedza kiliniki, linwe duvha vha do ni fha mushonga u ne wa do ni thusa. Duvha lo no fhefha a li tsha fhisesa hafho nda.

Maemu: Tshimbilini ni yo tshintsha ni do konaha u mphelekedza. Ndi dovha ndi tshi khou ita zwiliwa uri ri tuwe ro la.

(Lutendo o mbo di tuwa aya u tshintsha Maemu a sala a tshi vuwa aya a nwata vhuswa uri a thome u farisa ndangani. U tou fhedza u la zwiliwa vhuvhili ha vho vho mbo di takutshedza fhedzi vha ri vha tshi bvela nda vha tangana na Vho-Luvhengo vha vha imisa.

Vho-Luvhengo: Ni khou ya fhi vhasidzana?

Lutendo: Ri khou ya kiliniki.

Vho-Luvhengo: Lutendo inwi ni shuma u fhelekedza vhalwadze kiliniki naa? Oyo muthu u khou tou lwala lune a toda na u fhelekedziwa, vhuyani ni dzule fhasi ni mulitshe hoyo muthu a tuwe a ethe hafhu husikule afho Tshifudi.

Lutendo: Hai, ndi do mufhelekedza zwi a fana nne ndi do sala ndi tshi khou borea. Maemu ari tuwe zwanu ndi ni fhelekedze duvha li sa do vhuya la kovhela.

(Vho mbo di bva vhuvhili havho Vho-Luvhengo vha sala vho sokou ima vho vha lavhelesa u swika vha tshi tou bva nga gethe

Zwezwo Vho-Luvhengo vha tshe vho ima hu vhonala Vho-Ambani vha tshi khou dzhena afho mudini wa Vho-Luvhengo. Thama khulwane nahone ya tsinisa ya Vho-Luvhengo, khuthe ene mune wa dzina. Vho-Luvhengo u tou vhone thama yavho l tshi dzhena vha thoma u nweñwela)

Vho-Ambani: Thama yanga vha muitani mara Maemu, habe ndo tangana nae hafho badani ana Lutendo o sokou ndzwindzwimala, o futa kana ndi yone ndala no amba na nne hango amba ho fhindula ene Lutendo ndi tshi vha lumelisa.

Vho-Luvhengo: Evhoo! (vha tshi vhandana na zwanda). Nne asi nwananga, u dzula fhanu mahala, ala zwiliwa mahala, tshiñwe na tshiñwe u tshi ita mahala ahuna tshine a lila zwino u khou futa zwifhio. Hu pfi kana u khou vha isala matso. U sa vha fhindula ha di itisi linwe duvha hango vha vhone.

(Vhathada vho mbo di sea vhothe vha tshi vhandana na zwanda. Iteli Vho-Ambani vha tou funa zwone hezwi.)

Vho-Ambani: Thama yanga mara vha tshi tou ri u la mahala ngeno vho fara garaṭa yawe ya mundende.

Vho-Luvhengo: Garaṭa a l tsha vha yawe yo no vha yanga yo tou la. A ngasi vuwe o l nanzwa, no zwiḍivha ha zwi divhi uri uya hola tshelede nnzhi-nnzhi. Ndi khou di do mukandisa matswio arali asa ndivhi zwavhuḍi nne.

(Vho-Ambani na Thama yavho vho mbo di tou dzula ngae nwana wavhuthu vha tshi ralo u mutshuvha vha inga nga u sea)

(Nga murahu ha awara na mithethe isi gathi ,Maemu na Lutendo vho mbo di vhuya ngei kiliniki vha wana Vho-Luvhengo na Vho-Ambani vha tshe vho dzula vha tshi khou haseledza. Maemu na Lutendo vho vha tshi khou dzhena nduni. Vho-Luvhengo vha vhidzelela Maemu)

Vho-Luvhengo: Maemu nwananga habe a ni ngo vhuya na lenga u vhuya, ni tou namba ni de ni tanzwe zwigodelo. Thi no fhola ni khou bva kilikini.

(Maemu a dzhena nduni a tshi khou ya u vhea mishonga ye a vhuya nayo ngei kiliniki. Vho-Luvhengo na Vho-Ambani vha sala vha tshi khou sea)

(Lutendo na Maemu vhe nduni)

Lutendo: Maemu tshimbilani ni yo edela ndi do sala ndi tshi tanzwa zwigodelo zwine zwa khou ambiwa.

Maemu: Hai, a thi khou edela mme anu vha nga si tende nahone ne a thi khou toda u rwiwa futhi, ndi do ya nda tanzwa ne mune wazwo.

Lutendo: Maemu ni songo tsha tenda u rwiwa nga mme anga ni hane, vha khou ni tambudza, na zwigodelo ndi do ya nda tanzwa ahuna zwine vhadho ni ita zwone.

Maemu: Lutendo inwi ni khou amba ngauri ndi mme anu kha ne a zwi ngo leluwa uri ndi hane arali vha mpandela ndi doya nda dzula gai na nnyi wa hashu? Hone ndi tshi hana ndi do tou hana nda ri mini?

(Lutendo o mbo di rembuluwa a bvela nnda aya a vha a tshi khou thoma u tanzwa zwigodelo)

Vho-Luvhengo: Lutendo ni khou toda u ita mini inwi afho?

Lutendo: U tanzwa zwigodelo.

Vho-Luvhengo: (vha takuwa vha ima na nga milenzhe) U thoma lini ni tshi tanzwa zwigodelo? Uyu Maemu u khou tou di ita mufumakadzi fano mudini a tshi vho tanzwisa inwi zwigodelo. Nne ndi ruma ene, ene a ruma inwi?

Lutendo: Maemu u khou lwala nahone hango tou nthuma nne ndi khou tou funa u tanzwa.

Vho-Luvhengo: Ni a kona u tanzwa zwigodelo inwi?

Vho-Ambani: Lutendo thetshesani zwine mme anu vha khou amba. Inwi fano ndi mudini wa mme anu na khotsi anu ani tei u shuma tshithu. Maemu u tea u shuma zwothe thi u khou dzula fano ngeno a si nwana wa fano mudini.

(Maemu o vha a tshi vho tou ofha na u bva afho nduni a tshi khou pfa zwine zwa khou ambiwa)

Lutendo: (ono tou kwata) Vhathu Maemu vha muvhengela mini mini? Vhone mma vha sokou dzula vha tshi khou mutambudza nwana wavhathu a vha zwivhoni uri u khou lwala? O vha tshinya mini vha tshi sokou dzulela u mutambudza tshifhinga tshothe.

Vho-Luvhengo: Lutendo ni khou ambisa hani na nne, ni khou tou hangwa uri nne ndi mme anu?

Lutendo: Vha tou funa u mutambudza, na namusi vho murwa a tshi vhuya tshikoloni a si ngo vha ita tshithu. Maemu u tea u sokou dzula a khou lila nga nthani ha vhone.

(Vho-Luvhengo vho ri upfa Lutendo a tshi khou amba zwa uri vhone vho rwa Maemu vha thoma u sinyuwa vha tshi khou humbula uri kani Maemu o vhudza Lutendo a mafhungo e a vhona a tshi vhuya tshikoloni.)

Vho-Luvhengo: Ari tuwe Vho-Ambani ndi vha fhelekedze duvha lono kovhela.

Vho-Ambani: (vha tshi khou takuwa) Hu tshi vhonga vha khou tou mpandela, mulandu zwino?

Vho-Luvhengo: Ari tuwe ndi do huma getheni.

(Na ngoho vho mbo di fhelekedzana u swika getheni Vho-Luvhengo vha huma vha vhuya hayani. U tou swika fhedzi vha mbo di dzhena nduni vha tshi khou hwenya vhaya Lufherani lwa Maemu)

Vho-Luvhengo: Maemu a thi ngo amba uri ni si ngo vhudza muthu nga zwo bvelelaho namusi?

Maemu: A thingo vhudza muthu ne.

Vho-Luvhengo: Lutendo u vho tou vumba a no maduvha kani lune u sokou amba zwithu zwe zwa itea asiho. No muvhudza asi zwone?

Maemu: (ono tshuwa) Ndi khou amba ngoho a thi ngo muvhudza tshithu, a thi divhi uri u dovha o pfa nga nnyi.

Vho-Luvhengo: (vha lidza tsanwa) Zwoluga, a thi nga ni rwi ni si ngo tshuwa fhedzi hoyu nwedzi inwi a ni nga tuwi na tshelede tshikoloni ni do vhona uri ni do la mini nahone huya phakhiwa ni do la haningei, nne nwana wa ndenwa a thi mutodi.

(Vho-Mufanyisi vho mbo di vha vha tshi khou vhuya mushumoni vhari vha tshi dzhena nduni vha tshi khou fhira nga munango wa lufhera lwa Maemu vha wana Vho-Luvhengo vha nga ngomu.)

Vho-Mufanyisi: Vho-Luvhengo mulandu wazwo hu tshi vho nga vhone uyu nwana vha toda u sokou dzula vha tshi khou mutambudza , hu khou itea mini?

Vho-Luvhengo: U tambudza zwa mini ngauri nne ndo vha ndi tshi khou tou amba na Maemu zwavhudi hanefha.

(Lutendo nae o mbo di vha a tshi khou dzhena afho nduni ono fhedza u tanzwa zwi la zwigodelo. O mbo di tou thulana na mme awe vha tshi khou bva lufherani lwa Maemu ngeno khotsi awe vha nga phanda. Lutendo hango amba na muthu o swika a dzhena lufherani lwa Maemu a fhedza a vala ula munango a sala na Maemu vhe vha vhili)

Lutendo: Mme anga vho vha vha tshi khou toda mini afha?

Maemu: Ahuna, Lutendo ndi khou humbela u thoma nda edela ndo neta na thoho l vho tou rema.

Lutendo: No vha vhudza mme a nga uri hupfi ni khou tea uya sibadela u toliwa mato nga dokotela, hone matshelo ni khou ya tshikoloni?

Maemu: Tshikoloni ndi do ya arali nda pfa ndi khwine. Mme aṅu zwiafana nda vha vhudza ahuna tshine vha do nthusa nga tsho, na tshelede ya uya sibatela vha nga si mphe. Ndi khwine ndo zwi litshisa zwezwi ngauri no zwipfa uri maṭo anga a nga di ṭoda mangilasi. Mme aṅu vha nga si mphe tshelede ya mangilasi. Tshimbilani ni yo edela na nṅe ndi khou ṭoda u edela.

(Lutendo ombo di bva a ṭuwa aya lufherani lwawe fhedzi mbilu yawe I tshi khou vhavha a tshi khou pfela Maemu vhuṭungu.)

Luṭa 3

(Nga duvha li tevhelaho musiduvha li tshi tou tsha nga matsheloni Lutendo a tshi vuwa o wana Maemu ono vuwa a tshi khou vhlisa maḍi o ṭamba)

Lutendo: No vuwa hani Maemu, no fhola naa?

Maemu: Ndo fhola, philisi hedzila dzo nthusa.

Lutendo: Khezwi ni sa ambi na khotsi a nga vha ni rengela mangilasi a maṭo.

Maemu: Lutendo nṅe khotsi aṅu a thi ngo vha dowela. Ndi nga mini ni tshi khou amba nga zwithu zwa mulovha ni sa zwi litshi. Nṅe a thi khou ṭoda khakhathi.

(Maḍi ori a tshi tou fhedza u vhila Maemu a mbo di ṭuwa ayo ṭamba. Maemu o vha a khou dipfa u vhavha maṭoni fhedzi a vhona uri khwine ndi uya tshikoloni u fhirisa u dzula hayani na Vho-Luvhengo vha tshi mutambudza. Musi Maemu na Lutendo vho no fhedza u di lugisa vha tshi vho ṭoda u ṭuwa tshikoloni. Lutendo oya kha mme awe u ṭoda tshelede)

Lutendo: Mma a vha ri fhe tshelede ri khou toḁa u tuwa.

Vho-Luvhengo: (vha bvisa R10) Idani ni dzhie kheĩ.

Lutendo: (a tshi khou nekedzela) Ya Maemu igai?

Vho-Luvhengo: Lutendo a ni tuwi tshikoloni no fhumula kana arali ni sa ifuni tshelede yanga khwiṇe ni l vhuise.

(Lutendo a mbo ḁi rembuluwa a bva a tuwa Maemu ene o vha ono ḁi vha nṇḁa ngauri o vha o no ḁi vhudziwa upfi hatsha ḁo fhiwa tshelede ya u la tshikoloni)

(Tshikoloni)

Maemu o vha a tshi vho thoma u vhoneḁa kule zwine vhadededzi vha ṇwala ngei phanḁa nahone a tshi vho sokou sikitedza maṭo asa gumi nga hone u lingedza u toḁa u vhona zwavhuḁi. O vha a tshi ita a tshi eḁela ono tou neta. Vhadededzi vha tshi funza vho vha vha tshi muvusa ngeno vhaṇwe vhana vha tshi ita vha tshi musea.

Vho-Mudau: Maemu idani ngeno ri thome ri ambe.

(Maemu a takuwa a sala Vho-Mudau nga murahu vha bvela nṇḁa)

Vho-Mudau: Hu khou itea mini no ḁa tshikolo ni tshi khou lwala ngauri na mulovha no tou huma.

Maemu: A thi tsha lwala, a thi todi uya hayani ndi do tuwa tshikolo tshi tshi bva khathihi na vhanwe

Vho-Mudau: Mulandu, hayani hu tou vha na mini hune na kombetshedzea u da tshikolo ni tshi khou vhaaisala ngauri zwi khou vhoneala uri a ni ngo fhola?

(Maemu asi fhindle tshithu. Vho-Mudau vho mbo di tevhela Lutendo kilasini sa e zwi vha tshi divha uri ndi mukomana wa Maemu vha vhuya nae afho nnda)

Vho-Mudau: Lutendo mulandu Maemu o da tshikoloni a tshi khou vhaaisala kani ha ngo ya kiliniki mulovha?

Lutendo: Kiliniki oya vha muvhudza uri u khou tea u fhirela sibadela u toliwa maoto ngauri a nga divha a tshi khou tea u wana mangilasi.

Vho-Muda: Ndi ngoho heyoyu u khou tea uya sibadela kana ha-dokotela vha mutola maoto uri vha kone u mutodela mangilisa o muteaho ngauri ha tei u sokou ambara manwe na manwe.

Lutendo: Ndi do amba na khotsi a nga uri vha mufhe tshede ya uya sibadela.

Vho-Mudau: Zwoluga fhedzi u khou tea u tuwa hayani zwazwino na hafho sibadela udo tea uya ngauri maoto a khombo vhukuma arali a madzhiela fhasi a nga wana a tshi vho fhedza a si tsha vhone. Hayani hu na nnyi?

Lutendo: Mme a nga vho vha vha hone ri tshi bva. A vhari ndi mufhelekedze.

Vho-Mudau: Inwi tshimbilani kilasini ni yo dzhia mukhwama wa Maemu ndi do tuwa nae nga goloi uri ndi kone u amba na mme anu.

(Lutendo o tuwa a tevhela mukwama a vhuya nawo. Vho-Mudau vha tuwa na Maemu hahawe nga goloi yavho, musi vha tshi swika vha wana Vho-Luvhengo vha tshi khou toda u bva vho no tamba vha tshi sumbedza uri hune vha khou ya asi tsini)

Vho-Mudau: Ndaa!

Vho-Luvhengo: Aa! Hupfi hono tshinyala mini Maemu a tshi khou vhuisiwa hayani.

Vho-Mudau: Maemu u khou vhaaisala ri khou humbela uri vha muise sibadela nahone a vhe o ima nga u da tshikoloni u swikela a tshi wana mangilasi ngauri u khou balelwa na u ita zwa tshikolo u dzula o edela.

Vho-Luvhengo: Mathina ndi ayo. Hafhu o ya kiliniki mulovha, nne ndi khou ri khamusi o fhola ndi ngazwo o ya tshikoloni, Maemu mulandu ni tshi khou ya tshikoloni ni saathu fhola nwananga, ni khou diwa nga ni futhi?

(Vho-Luvhengo vho vha vha tshi khou amba vho dzikelela vhukuma hu tshi nga ngoho vha mufuna luwe Maemu)

Vho-Mudau: Maawe a na khakhathi hoyu muthu, vathu vha si ngo dzhiela zwithu fhasi. Ndi khou mangadziwa ngauri o vha a sa tendi na u vhuya hayani.

Vho-Luvhengo: (vha sea khole) Vha ya vha divha vhana vha ano maduvha, a nga divha a tshi khou shavha u borea a hayani kana a tshi khou shavha hone u shuma. U khou ri ndi nnyi ane a do mushumisa a tshi khou vhaaisala ngaurali a tshi tou vhone uri hana mutakalo na muthihi. Ndi khou livhuwa

vho muḁisa hayani a vhari ndi muise lufherani lwawe a awele ndi tou gidimela vhengeleni ndi ḁo vhuya ndi tshi muisa sibadela.

Vho-Mudau: A vha ri nḁe ndi humele mushumoni. Vhathu vha ḁo sala zwavhuḁi.

(Vho-Mudau vhaya ḁamela moḁoro wavho vha bva vha ṱuwa. Ngeno Vho-Luvhengo vha sala vha tshi dzhena nḁuni na Maemu)

Vho-Luvhengo: No vha no ya u itani tshikoloni ni tshi khou zwiḁivha uri ni khou lwala. Ni khou tou ṱoḁa hone u vhoniwa uri vhathu vhari fhanu arina ndavha na inwi?

Maemu: Ndi khou humbela pfarelo

Vho-Luvhengo: “Ndi khou humbela pfarelo” Mushumo ndi zwezwo. Nahone muthu a ḁi bvele a thina tshelede ya uya sibadela nḁe na mangilasi.

Luṱa 4

Vhege yo vhuya ya tou fhela Maemu a si tsha ya tshikoloni a tshi vha a hayani o sokou ḁi valela lufherani lwawe. Vho-Muthanyi vho vha vha tshi dzulela u ḁa afho hayani musi Vho-Mufanyisi vho bva vho ya mushumoni. Vho-Muthanyi vho vha vha tshi ri u swika Maemu a bviswa lufherani lwawe hapfi kha yo vhona uri mishumo yoṱhe ya hayani u l bva hani, ha sala hu tshi dzhena a vho vhavhili Vho-Muthanyi na Vho-Luvhengo. Maemu o vha a tshi humela lufherani lwawe nga murahu ha musi Vho-Muthanyi vho no ṱuwa nahone arali ono fhedza mishumo yawe yoṱhe ya hayani. Zwa u fulufhedziswa u rwiwa na u vhulawa o vha ono zwiḁowela uri arali a nga vhudza muthu zwine zwa sala zwi tshi itea musi Vho-Mufanyisi na Lutendo vhasiho u ḁo tevhela vhabebi vhawe.

(Nga Masiari a Mugivhela Maemu ono vha khwiṇe maṭo a si tsha vhavha, ori o dzula hayani na Lutendo fhasi ha murunzi vhunga sa e zwi ḡuvha lo vha li tshi khou fhisa vhukuma. Lutendo o ya a dzhia mishumo ya tshikolo uri vha vhe vha tshi khou ṅwala na Maemu a vhe a tshi vhona zwe zwa itwa asiho tshikoloni. Nangoho vho dzi dzulela fhasi bugu vhasidzana hu tshi khou ḡifha vhukuma fhedzi vhari vha kati na u ṅwala Vho-Luvhengo vha vha vha ya bvelela.)

Vho-Luvhengo: Maemu idani ngeno ndi khou ṭoḡa uni ruma.

Lutendo: Riṇe ri khou ṅwala zwithu zwa tshikolo zwine zwa khou huma nga Musumbuluwo nahone zwo ḡalesa a ri nga fhedzi.

Vho-Luvhengo: Lutendo khezwi inwi ni tshi nga ano maḡuvha ni khou pfana vhukuma na u mphindula, ṇṇe ndi khou ṭoḡa u ruma Maemu a thi ngo vhuya nda ri inwi, hofuna hu Maemu ono khou amba hezwo husi inwi.

Maemu: Ndi khou fhedzisa u ṅwala ndi ḡo ḡa ndi tshi fhedza.

Vho-Luvhengo: (vha lidza tsaṇwa) Ni ṅwale u swikela na zwiliwani ni si ngo vhuya na ya ṇamusi.

(Maemu a si fhindule a dzula fhasi a khou ḡi nwalela na Lutendo. Lutendo ene o vha a tshi khou tou luvhelela nga u ḡivha uri Maemu u ya kona tshikoloni zwine zwa amba uri u ḡo phasa arali a ṅwala nae mishumo ya tshikolo. O ita na u vhudza Maemu ari a si ngo vhilaela u ḡo ita zwiliwa vha la vhoṭhe.

Ngoho Vho-Luvhengo u nga si vha kone na luthihi. Vho mbo ḡi tou dzhena ṇḡuni vha dzhia bodo dza zwiliwa zwe vha bika vha ya vha dzula nadzo ṭafulani vha tshi khou ralo u ṭalela theḡevishini vho no dinalea nga u sa ṭoḡa u rumiwa ha Maemu nga tshifhinga.

Nga murahu ha tshifhinga tshisigathi, Lutendo o mbo ḡi takuwa nga ṇḡala ari u yo ita zwiliwa.

Lutendo: Maemu ndi khou ḁa, ndi khou thoma nda yo ita zwiliwa ndi ḁo ita zwinzhi nda vhuya ra ḁa rothe.

Maemu: Ni ṭavhanye na nḁe ndi na ṇḁala.

(Lutendo o ri a tshi swika ṇḁuni a tshi khou ya u ita zwiliwa a thoma u mangala zwiliwa a sa zwi vhoni hune zwa dzula hone nga maḁuvha)

Vho-Luvhengo: Zwiliwa zwi ngeno Lutendo ni litshe u sokou goda-goda.

Lutendo: Ndi khou mangala ndi sa zwivhoni. (aya haningei kha mme awe)

Vho-Luvhengo: ḁisani ndi ni sevhedze ni ḁe no dzula hanefha ṇḁuni.

Lutendo: Ndi khou ṭoḁa u ḁa ndo dzula ṇḁḁa.

Vho-Luvhengo: Arali ni tshi khou ṭuwa ṇḁḁa ni ḁivhe uri ni khou ḁa lwo fhedzisa na inwi ṇḁamusi. Ni tou ṇḁanga uri ni khou ita zwifhio ngauri ndia zwidivha uri ni khou ṭoḁa uḁa na Maemu hangei ṇḁḁa.

Lutendo: (o futa) Khetshi tshigodelo a vha ite zwiliwa zwahone.

(Maemu o vha o dzula ṇḁḁa o lindela Lutendo a tshi vhuya na zwiliwa sa zwe a mufulufhedzisa zwone ngauri nae o vha a na ṇḁala. Maemu o thoma u vhilaela uri mulandu Lutendo a si tsha vhuya. A takuwa a mbo ḁi dzhena ṇḁuni a tshi swika a wana Lutendo a tshi khou ḁa)

Vho-Luvhengo: (vha thoma u sea) Ni khou t̃olela mini ngauri inwi ani t̃odi u rumiwa.

Maemu: A vha nthume ndi ɔ ya.

(Vho-Luvhengo vha takuwa vha ya vha dzhia tshelede vha tshi khou sea vha vhuya nayo vha fha Maemu)

Vho-Luvhengo: Ni khou ya mavhengeleni Tshufuɔi u renga mugayo, ni t̃uwe na bara. Ni renga mugayo u ne ha renga wone fano nga maɔvha.

(ɔvha ɔ vha ɔi tshi khou fhis a kha Maemu uri a tshimbile kha ɔ, zwo vha zwi tshi muvhaisa lukanda lwawe na maɔ a tshi vhavha lune hu a swika hune a vha a si tsha kona u tou vhona zwavhuɔi. Maemu a zwipfa uri naho nɔala a na yo ene a ngasiye hune a khou rumiwa hone ɔvha ɔi tshi khou fhis a ngauri. A vhona khwiɔe hu uya mathabama)

Maemu: Tshifuɔi ndi kule ndi ɔ ya nga mathabama, zwazwino ndi nga sikone ngauri ɔvha ɔi khou fhisesa.

Vho-Luvhengo: Maemu nɔe ndi khou tea u bika lune arali inwi ni sa khou funa u ya zwino ni si ngo tsha dovha naya.

(Maemu o mbo ɔi konɔelela a t̃uwa a ya a dzhia bara a t̃uwa hune a khou rumiwa hone naho ɔvha ɔi tshi khou fhis. Mashudumavhi ori a tshi swika mavhengeleni a wana hu tshi pfi mugayo une a khou t̃oda wone ahuna. Zwa kombetshedza Maemu u humela murahu hayani ngauri na luɔingo hana. Maemu ori

Musi a tshi swika hayani a swika o neta vhukuma nahone maɔ awe a tshi vho thoma u vhavha)

Maemu: Mugayo we vha nthuma wone hupfi ahuna fhedzi nga Musumbuluwo u dovha uhone.

Vho-Luvhengo: A zwi konadzei hezwo zwine na khou amba, nne a thi tshidahela. Ndi a zwidivha uri no vha ni si ngo ya no huma ndilani nahone disani tshelede yanga ni dzule hanefho no ralo.

Maemu: Ndo ya ndi khou amba zwavhukuma ndo wana husina.

Vho-Luvhengo: (vha dzhavhula tshelede yavho) Zwa tshi tou vha khagala uri no vha ni sa funi. No thoma na l dzhiela mini tshelede yanga nga uri ho tea no tou amba uri ani funi.

(Maemu o mbo di kwata vhukuma nga uri ene oya mavhengeleni nahone divha li tshi khou mufhisa. O ri a tshi vhona Vho-Luvhengo vha tshi khou ya lufherani lwavho u vhea tshelede. A thoma u shumisa swili a mbo di tuwa aya a tamba zwanda a swika a nwata vhuswa a sevhedza na tshisevho fhedzi ari a tshi tou fhedza Vho-Luvhengo vha vha vha tshi khou bva lufherani lwavho vha mu wanetshedza)

Vho-Luvhengo: Maemu!, inwi Maemu!, (a tshi khou bvela nda a tshi nga ha vhapfi) Maemu! Ndi nnyi we ari ni ite zwiliwa?

(Vho-Luvhengo vho mbo di hwenya vha ya khae vha thefula ila ndilwana ye Maemu a fara ya wela fhasi vha mulavhelesa matoni)

Vho-Luvhengo: Ni khou itela nne swili yanu naa?

Maemu: (a tshi khou lila) Vha khou thefulela mini zwiliwa zwanga nga uri nne ndo ya mavhengeleni. Vho-Mufanyisi vha tshi vhuya mushumoni ndi do vha talutshedza zwine vhone vha ita na Vho-Muthanyi.

(Vho-Luvhengo vha tshi ri vha rwe Maemu nga mulatela a pila a bva a shavha a tshi khou lila aya a dzula nnda ha gethe. Duvha ilo o vha o dinalea vhukuma Maemu ngauri mavhengeleni o ya fhedzi mmane wawe a vha zwi fulufheli. Vho-Luvhengo vho mbo di tevhela vha ya fhaḽa getheni vha swika vha muvhidza)

Vho-Luvhengo: Maemu vhuyani hayani ni kumbele zwiliwa zwe na tevhula ni litshe u di pengisa.

Maemu: A thifuni vha khou toḽa u nthwa, a thi nga vhuyi a si nḽe we nda zwi tevhula ndi vhone.

(Musi Vho-Luvhengo vha tshi ri vha bvele nnda ha gethe, Maemu a takuwa a tshi khou toḽa u shavha. Vho-Luvhengo vha mbo di humela nga ngomu vha ya u vhidza Lutendo)

Vho-Luvhengo: Lutendo tshimbilani ni yo amba na Maemu a dzhene hayani a thinga murwi a ḽe a ḽe zwiliwa.

Lutendo: Nḽe ndi ḽo amba nae uri mini arali a sa funi.

Vho-Luvhengo: Lutendo tshimbilani Maemu ndi murathu waḽu nia kona u amba nae inwi u ya ni pfa.

(Lutendo a bva aya kha Maemu)

Lutendo: Maemu hupfi dzhenani vhari a vha nga ni rwi ni ḽe ḽe zwiliwa.

Maemu: A thi toḽi.

Lutendo: Itani zwezwo n̄e ndi khou huma

(Lutendo a humela kha mme awe)

Vho-Luvhengo: U gai Maemu inwi no vhuya ni noṱhe?

Lutendo: Uri ha funi u vhuya.

(Vho-Luvhengo vho vha vha na thaidzo uri Maemu u khou ṱoḽa u vhudza mukalaha wavho mafhungo ane a bvelela musi vhoṱa mushumoni)

Luta 5

(Nga mathabama Vho-Mufanyisi vho ri vha tshi khou vhuya hayani vha tshi swika getheni vha wana Maemu o dzula o ṱungufhala)

Vho-Mufanyisi: Mulandu Maemu no dzula getheni ni noṱhe?

Maemu: Ndi khou shavha Vho-Luvhengo vha khou ṱoḽa u nthwa.

Vho-Mufanyisi: Vho-Luvhengo vha sokou dzula vha khou ni rwa mulandu wazwo, ari ṱuwe ndi do amba na vho, vhari vha khou ṱoḽa u ni rwela mini?

(Maemu o vha a sa ḽivhi na uri a zwi thomise hani fhedzi aḽi luma mbilu)

Maemu: Vha khou tḡḡa u nthwela uri nḡe ndo ri ndi ḡḡo vhudza vhone uri Vho-Luvhengo vhaya ḡḡisa malume Vho-Muthanyi vha dzhena na vho lufherani lwanga hezwi vhone vho ya mushumoni.

Vho-Mufanyisi: (vha thoma u mangala vha tou ima zwavhuḡi vha isa na nḡevhe) Maemu ni khou ri hu itea mini, e zwo zwine inwi na khou amba no tou zwivhona nga maḡḡo?

Maemu: Ndo zwivhona vhege yo fhiraho. Vho vha vha tshi ḡḡa tshifhinga tshoḡḡhe vhone vha tshi tou bva vha tshi ya mushumoni, Vho-Luvhengo vhari arali nḡe nda amba vha do nthwa kana vha mpandela muḡḡini wavho.

Vho-Mufanyisi: (vho no bilufhala) Zwoluga ari tḡḡuwe ndi ḡḡo amba na vho ri tshi swika.

(Maemu a takuwa a tḡḡuwa na Vho-Mufanyisi nḡuni vha swika vha wana Vho-Luvhengo vho dzula vha tshi khou tḡḡalela thelevishini vhe vhoḡḡhe Lutendo a lufherani lwawe.

Vho-Luvhengo vho ri u vhona Maemu na mukalaha wavho vha thoma u ḡḡaḡa vho tshuwa)

Vho-Luvhengo: Maemu tshakalekale no vha ni khou ḡḡi lengisela zwifhio u dzhena.

Vho-Mufanyisi: (vha tshi khou ya u dzula fhasi) Vho-Luvhengo vhone vha vha vha tshi khou ita mini vha na Vho-Muthanyi e zwi vho dzhena na vho lufherani lwa Maemu?

Vho-Luvhengo: (vha mila mare vha ḡḡi mangadza) Hupfi Vho-Muthanyi vho ita mini, vhone e zwo zwine vha khou zwiamba vho zwi wana gai?

Vho-Mufanyisi: Vho-Luvhengo a vha mphindule ndi ri vha vha vha tshi khou ita mini?

Vho-Luvhengo: (vha bvisa tshi la tshiseo tsha vho tsha khole) Vha khou amba e zwo. Vho-Muthanyi vho da luthihi hafha vha tshi ri vha khou tou fhira vha tshi ntolela, hu di tou vha uri vho nngwana ndi tshi khou kulumaga ndari a vha thome vha dzhene nduni vha nthuse u sendedza mmbete ngauri nda khou toda u swiela.

Maemu: Vha khou zwifha a vhango da luthihi vho da luraru lothe nne ndo vha vhona.

Vho-Luvhengo: Maemu a ni li tshi u ndwalela nne. Zwine na khou amba ni khou zwiwana gai, ni khou tou toda u ndwisa na Vho-Mufanyisi ni nwana mutukutuku ngaurali a ni shoni ngauri mini, zwiya itiwa zwezwo zwithu kha vhabebi vhau?

Vho-Mufanyisi: (vho no da da) Zwino a vha mbudze hafha Vho-Luvhengo u yu Maemu vho vha vha tshi khou toda u murwela mini arali husi zwone hone Vho-Muthanyi huna thodea ya uri vha dzhene nduni na dzi pherani? A vha zwi pfi uri vha khou nnyadzisa. Zwiamba na henei yanga vho dzhena.

Vho-Luvhengo: Vhone zwa uri nne Vho-Muthanyi ndi khaladzi a nga a vha zwi divhi mara ngoho. Ndi dovha ndi tshi khou dzhenela mini na vho nduni. Hoyu nwana u khou tou toda uri lwisa a vha zwi vhoni vhone. Ndi do vha ndi tshi khou ita mini na khaladzi a nga nduni?

Vho-Mufanyisi: Nne ndi khou tea uya u tamba ndo neta nahone.

(Vho-Mufanyisi vho mbo di tuwa vha ya lufherani lwavho vho kwata vha tshi khou amba vhe vhothe nga mbilu vha tshi lingedza u humbula uri hungavha hu tshi khou itea mini.

Vho-Luvhengo: Vhari mini mukalaha wanga?

Vho-Mufanyisi: Ndi khou vhudzisa uri ha Vho-Muthanyi ndi gai vha litshe u nga a vha ngo zwipfa. Duvha na duvha vhone vha sokou amba uri Vho-Muthanyi ndi khaladzi a vho fhedzi nne a thi divhi na uya hahavho ndi khou humbela uri matshelo riye ri thome u vha dalela vho. Ndi a kholwa na vho vha ya toda u daleliwa.

(Vho-Luvhengo vho mbo di fhelelwa nga maipfi vha sokou fhumula)

Vho-Mufanyisi: Zwine nda khou amba zwi khou pfala kana ndi khou amba ndi ndothe?

Vho-Luvhengo: Ndo vha pfa mukalaha wanga.

Luṭa 6

Ndi nga Swondaha nga matsheloni Vho-Luvhengo vho tou buba vhukuma a vha khou kona no edela.

Vho-Mufanyisi: Vha tshi vho vula muṅango vha khou ya fhi nga matsheloni mangafha?

Vho-Luvhengo: Ahuna ndi khou toda u bika kani a zwi vhone uri duvha lotsha.

Vho-Mafanyisi: (vha a vusa na thoho) Zwino vha pfa hu mafhindulele-ḡe haneo. Zwoluga vha tavyhanye u fhedza ngauri ri khou tea u tuwa ha khaladzi a vho hu tshe zwino matsheloni, ndi khou toda u tavyhanya u vhuya.

Vho-Luvhengo: Mulandu ri tshi khou tea u ya? Uri zwithu zwothe e zwi ndi malugana na mafhungo o ambiwaho nga Maemu. Zwiamba uri vhone Maemu vha ya mufulufhela u fhira nge mufumakadzi wavho a si zwone?

Vho-Mufanyisi: Ee ndi zwezwo. A thi tsha vha fulufhela vhone, Maemu arali a tshi khou zwifha u dovha a tshi khou zwiitela mini. Ndi nga mini vhone vha tshi nga a vha khou funa u ya?

Vho-Luvhengo: Ndo tenda muthu u ya shanduka, holuga arali vha sa mpfulufheli fhedzi nga linwe la maduvha vha do di sola thi vha khou mpomokedza vhopombwe.

(Vho-Luvhengo vha mbo di bvela nnda, vhari musi vha nnda vha thoma u lidzela lusingo Vho-Muthanyi vha tshi toda u vha talutshedza uri mukalaha wavho vho vhila vhari vha khou toda u da. Vho-Muthanyi lusingo lwavho lo vha lusiho muyani vho di dzulela na mufumakadzi wavho. Vho-Luvhengo vha tshuwa zwihulu vhukuma musi vha tshi wana lusingo lusiho muyani. Vha mbo di thoma u luka maano vha humela ngei nduni kha Vho-Mufanyisi.)

Vho-Luvhengo: Ndi khou bva u amba na Vho-Muthanyi nga lusingo hafha ndi tshi khou vha talutshedza uri ri do da namusi. Vho mbudza uri vhone vha dovha vha siho hayani vhana lwendo na muta wavho vha do vhuya nga madekwana. A si khwine ra zwi litsha ri do ya vhegeidaho.

Vho-Mufanyisi: Ahuna zwa vhegeidaho ri do ya nga madekwana nahone a vha tou mpha nomboro dza lusingo ndi do amba na vho nge mune sa munna.

(Vho-Luvhengo vha mbo difha Vho-Mufanyisi nomboro dza lusingo vha tshi khou divha uri Vho-Muthanyi a vhaho muyani. Vho-Mufanyisi vha thoma u lingedza u vha lidzela lusingo Vho-Muthanyi fhedzi lusingo lwa vha lusiho muyani)

Vho-Mufanyisi: Luṭingo lwa hone a luho muyani musi, vhone vho amba na vho nga tshifhingade?

Vho-Luvhengo: Ndi khou tou bva u amba na vho zwino, khamusi ndi nethiweke. A vha ri nṅe ndi yo swiela.

(Vho-Luvhengo vhaa bvela nṅa vha tshi khou ḡi lingedza u lidzela luṭingo Vho-Muthanyi uri vha ambe na vho u thoma Vho-Mufanyisi vha saathu. Vho-Luvhengo vho ri vha tshi wana uri luṭingo lu tshe lwo valiwa vha humela nḡuni nga mbiti vha swika dzhena lufherani lwa Maemu)

Vho-Luvhengo: Musidzana bveleni nṅa hangei ni shume ḡuvha ḡotsha, mathina no no vuwa kale.

(Maemu o vha a kati no rabela vhunga sa e zwi hu zwone zwithu zwine a thoma nga u ita ḡuvha na ḡuvha nga matsheloni)

Vho-Luvhengo: Maemu ni khou ḡi gwadama zwifhio bvelani nṅa hangei ni ye u shuma ni litshe u ḡi pengisa.

(Maemu a vha sedza a takuwa o fhumula ari musi a tshi khou bva Vho-Luvhengo vha musukumedza uri a bvele nṅa)

Vho-Luvheng: Tshimbilesani, ni khou swiela nṅu na I koropa na phera dzoṭhe nga nṅani ha yanga, muṭa nawo u khou swieliwa u mona na muḡi woṭhe hoyu ni tshi fhedze ni harike ni ṭanzwe na zwigodelo. Nḡamusi a thi khou ṭoda u vhona na kubambiri fhasi thi ni ya ambesa inwi.

(Maemu obva aya a dzhia luswielo a thoma nga u swiela afho ngomu nḡuni. Vho-Luvhengo vha bvela nṅa vha swika vha sokou dzula. Maemu ori a tshi swika lufherani lwa Lutendo a wana Lutendo hu hone a tshi khou vuwa)

Maemu: Lutendo ni mpfarele kha zwe nda amba mulovha fhedzi ndo vha ndi tshi khou amba ngoho. A thi khou tṱoṱa uri mme aṱu vha pandeliwe fhano.

Lutendo: Maemu a ni swieli no fhumula na nnditsha nṱe, e zwo zwine na khou amba no vhudzisiwa nga nnyi.(a tshi khou ralo a tshi khou vuwa)

Maemu: Lutendo fhedzi nṱe a thi ngo....

(Maemu o ri a saathu fhedza no amba zwe a vha a khou tṱoṱa u amba Lutendo a mbo ḡi bvela nṱa. Maemu a sala a tshi khou swiela mbilu yawe l tshi khou vhavha uri ahuna muthu ono mufulufhela. O vha a tshi khou swiela nga thotho nga nṱhani ha mutsiko une a vha nawo)

(Vho-Luvhengo vha ya dzhena nduni)

Vho-Luvhengo: Maemu ndi u swiela e zwo zwine na khou ita zwone, ni ḡo fhedza ṱamusu inwi?

(Maemu hango fhindula muhumbulo wawe wovha u kule vhukuma. O tou pfa nga mpama kha muṱana)

Maemu: Ndo ita mini nṱe zwino vha khou nthwela mini? (Uralo tswukisa na maṱo)

Vho-Luvhengo: Zwa uri ndi khou amba a zwipfali kana ni khou tou ita tshikhuna? Fhedzani hafha ni yo u swiela nṱa ngauri husi kale ni ḡovha ni tshi khou amba uri ḡuvha ḡi khou fhisa maṱo aṱu aya vhavha, nahone a thinga zwi dzheni nṱe ndi khou tṱoṱa u vhona ho kuna hafha muḡini.

(Maemu a isa phanda no swiela a tshi khou lila, Vho-Mufanyisi vha vuwa vha bvela nda vha si ambe tshithu vha sokou fhira u nga a vha ngo zwivhona)

Luṭa 7

Nga masiari nga vho 12 Maemu ori ono fhedza u shuma mishumo ye a vha o l fhiwa nga Vho-Luvhengo a ṭuwa aya a ita zwiliwa a thoma u ḷa o dzula a eṭhe fhasi ha muri ngauri Vho-Luvhengo vho muvhudza uri a si ngo dzhena nduni a dzule nda l ḑo tsukala. Maemu o vha a tshi khou ḷa a tshi khou lingedza u humbula uri o vhu vhutshilo hawe vhu shanduke u tea u tou ita mini, a wana a si na phindulo nazwo ngauri a hu tshe na vhaṅwe vathu vha tsini khae. Mbilu yawe yo vha l tshi khou vhavha vhukuma a tshi khou tou ḷa na zwiliwa nga u tou kombetshedza zwi sa dzheni.

(Vho-Luvhengo vho vha vho dzula nduni na Lutendo vha tshi khou ṭalela thelevishini vhe vhavhili)

Vho-Luvhengo: Lutendo ni khou vhona mini hanefha ni sa pfukisi na isa kha tshiṭori ra vhona vho Muvhango.

Lutendo: Ndi khou thoma nda fhedzisa u vhona tshiṭori hetshi tshi tsini na u fhela, ndi ḑo vha isela kha Muvhango wavho.

(Luṭingo lwa Vho-Luvhengo luya lila. Vha tshi lavhelesa vha wana hu Vho-Muthanyi, vha takuwa vha ya lufherani lwa Maemu vha tshi khou hwenya vha swika vha dzhena vha fhedza vha vala, vha fara luṭingo)

Vho-Luvhengo: Aa! Vho-Muthanyi mulandu vho vha vha sa wanali muyani, habe ndi kale ndi tshi khou vha ṭoda?

Vho-Muthanyi: Ndi khou tou bva u amba na Vho-Mufanyisi hezwi ndi hafha, hu khou itea mini ngauri vhone vho vha vho mpfulufhedzisa uri uḷa

ñwananyana a nga si ambe aḷa mafhungo. Habe vha si ngo hangwa uri vhone vhanga si kone u ḁa fhanu hafhu vha tshi zwi ḁivha uri nḡe mufumakadzi wanga ha ḁoḁi khakhathi.

Vho-Luvhengo: Ngoho a ḁa a nkona Maemu. Zwino nḡe ndi khou tea u tou zwiitisa hani ngauri Vho-Mufanyisi a vha khou ḁoḁa u pfesesa vhari vhone vha khou ḁoḁa u ḁa ngeo? Habe vha khou tou humbulela uri nḡe na vhone ri khou funana ari dzikhaladzi, ndi khou humbela uri vha luke maano ngauri nḡe Vho-Mufanyisi vha ḁo mbulaya.

Vho-Mufanyisi: Nḡe a thi khou luka maano a tshithu vhone a vha ambe na mukalaha wavho vha dzudzanye nae mafhungo haya ngauri nḡe a thi khou ḁoḁa khakhathi. A thi ndi vhone vhe vha amba uri zwingasi wanale. Ndi khou humbela uri vha ambe na muthu wavho, fhanu nḡe a thi khou ḁoḁa mueni. Ndi zwone ri ḁo amba mufumakadzi wanga u ḁo nga asa nngwana.

(Vho-Muthanyi vha mbo ḁi tsima luḁingo)

Vho-Luvhengo: Vho-Muthanyi vha tshe hone? Vha si ngo tsima luḁingo holwo ri khou ḁi amba. Vho-Muthanyi!?

(Vho-Luvhengo vha sala vho sokou ima vho tshuwa vha tshi khou pfa zwi tshi khou vha mangadza vhukuma uri zwi ḁa hani uri Vho-Muthanyi vha tou vha laḁedza ngaurali. Vho-Luvhengo vho thoma u vhilaela vhukuma, vha bvela nḁa, vha wana Vho-Mufanyisi vha tshi khou dzhena hayani vha tshi tou hwenya)

Vho-Mufanyisi: Ndo amba na Vho-Muthanyi vha ntsia tshikhalani vha tsima luḁingo ri kati na u amba. Ndo guma vho sokou ri vha ḁo vhuya murahu kha nḡe luḁingo lu khou kwasha maboḁelo, fhedzi vho mbudza uri vha hayani. Zwiamba ri ḁo ḁuwa ḡamusu nga mathabama ndi ḁo vhona uri ndi ambe na Vho-Thavhula vhari fhelekedze nga moḁoro wavho.

Vho-Luvhengo: (Vha femela nṱha) Mara vhone uri nṱe a vha khou mpfulufhela na zwino. Ndi tou ambisa hani uri Vho-Muthanyi ndi khaladzi a nga, hu khou vhuya havha na thodea ya uri riṱwe ri tshi khou lwa nga aya mafhungo a si na mushumo?

Vho-Mufanyisi: A thi zwifulufheli nahone huna mbudziso nnzhi dzine ndi khou tama u vha vhudzisa vhone na Vho-Muthanyi. Vho-Luvhengo arali zwine nda khou zwi pfa malofhani a nga hu zwone zwa vhukuma uri vhone vha khou funana na Vho-Muthanyi ndi khou humbela uri vha pake vhuda havho vha be na ṛwana wa mukomana wavho husale Lutendo ṛwananga vheiwe ni ḑo vhona uri ni ya fhi.

(Vho-Luvhengo vha si tsha fhindula tshithu vha sokou lavhelesa Vho-Mufanyisi vha fhedza vha humela nḑuni vha dovha vha bvela nḑa. Vha mona murahu ha nḑu vhaya vha lingedza u lidzela luṱingo Vho-Muthanyi fhedzi luṱingo lwa vha lusiho muyani. Vho vha vha tshi nga vha sa tou ḑi gwela fhasi vha dzhena)

Luṱa 8

(Ndi mathabama hu vhonala Vho-Luvhengo na Vho-Mufanyisi vha bva vhoṱhe hayani nḑila yo livha ngei ha Vho-Thavhula sa e zwi vho tenda u vha fhelekedza ngei Khubvi ha Vho-Muthanyi. Vho-Luvhengo vho vha vha sa funi no tshimbila vha na thaidzo uri vha ḑo tou swika vha ri mini ha Vho-Muthanyi ngauri vho vha vho no ḑi wanedzwa muḑini wa Vho-Muthanyi nga mufumakadzi wahone)

Vho-Luvhengo: A ri hume nṱe a thi khou ḑi pfa zwavhuḑi.

Vho-Mufanyisi: Ho tshinyala mini. Ndi nga mini vha sa tou bveli khagala?

Vho-Luvhengo: Zwoluga n̄e na Vho-Muthanyi ri khou funana fhedzi ndi khou hambela uri ri swike hayani ri ambe nga ha zwo, ndi khou tou vha hambela Vho-Mufanyisi n̄e ndi funa vhone.

(Vho-Mufanyisi vho mbo ḁi tou ṭhavhea mbilu vhukuma. Zwi no khou vha vhavhesa ndi uri ndi kale vha tshi vha ḁivha Vho-Muthanyi fhedzi vha tshi vha ḁivha sa khaladzi a Vho-Luvhengo)

Vho-Mufanyisi: A ri ṭuwe hayani vha yo paka zwiambaro zwavho vha be muḁini wanga, ahuna tshine n̄e na vhone ra khou tea u swika ri tshi amba.

Vho-Luvhengo: Ndi khou tou hambela khotsi a Lutendo ri lugise mafhungo. Lutendo u ḁo ri mini a tshi vhona ri tshi khou fhambana?

(Vho-Mufanyisi vho mbo ḁi hwenya ngeno Vho-Luvhengo vha nga murahu u vhuya u swika hayani vha si tsha fhindula tshithu. Vha thoma u amba vho no dzhena lufherani lwavho)

Vho-Mufanyisi: Vho-Luvhengo ndi khou hambela uri vha pake vhuda havho vhabve vha fhele muḁini wanga, vha ṭuwe na ṇwana wa mukoma wavho ngauri n̄e a thinga zwikoni zwa u muunda, muthu ane a ḁo sala fhanu ndi Lutendo.

Vho-Luvhengo: Ahuna hune n̄e nda khou ya hone.(vho ita na u futa)

Vho-Mufanyisi: Mme a Lutendo nda tou vha fara nga hezwi zwanda vha ḁoḁi solesa lwa vhutshilo havho hoṭhe. A thi khou ṭoda u vha rwa ngauri ndi ḁo vha huvhadza. Arali vha tshi ḁivha zwo vha fanelaho a vha be muḁini wanga na ṇwana wa mukomana wavho.

(Vho-Luvhengo vho zwivhona uri namusi a vha nga lugi vha nga vhulaiwa. Vho mbo di paka vhuda havho vhaya vha dzhia na Maemu vha tshi ri vha tuwe nae vhe vhavhili Lutendo nae a vha uya bvelela)

Lutendo: Mma na nne ndi khou toda u tuwa na vhone.

Vho-Mufanyisi: Lutendo ahuna hune na khou ya hone fhanu ndi hahanu nwananga.

Lutendo: Ndi khou toda u tuwa na mme anga, a thi khou sala fhanu.

(Vho-Luvhengo vha bva vha tuwa vhana vha tevhela nga murahu husina ane a khou amba na munwe. Duvha lovha lo no di swifhala. Vho-Luvhengo vha livha ngei tshitentsini tshe tsha siiwa nga vhabebi vha Maemu)

Vho-Luvhengo: Lutendo ndi hone haya hanu hanefha u thoma namusi.

Lutendo: Ndi nga mini baba vho vha pandela?

Vho-Luvhengo: A zwina mushumo nne ndi khou thoma nda ya u edela ni si ngo hangwa uri matshelo ni khou ya tshikoloni. Zwino na vheiwe ni si ngo lenga uya u edela. Maemu ri do amba lotsha ndi khou toda u thoma nda awela.

(Maemu o vha o sokou ima o tshuwa a tshi khou dzhia uri Vho-Luvhengo vha do musema kana u murwa vhunga sa e zwi hu ene o tshinyaho mafhungo, fhedzi Vho-Luvhengo a vha ngo amba tshithu ngahazwo vho sokou nga a vha muvhoni vha tuwa lufherani luhulwane ngeno Maemu a ya lufherani lwe o vha a tshi edela kha lwo musi a tshi khou di dzula afha. Lutendo nae ayo edela kha lunwe lufhera.

Luta 9

Ndi nga Musumbuluwo nga matsheloni Maemu o vuwa a tshi khou tōḁa uya tshikoloni a wana Lutendo a saathu vuwa. Maemu a tḁwa a ya he Lutendo a eḁela hone uri a muvuse vha ḁi lugisele u ya tshikoloni.

Maemu: Lutendo vuwani ḁuvha lotsha.

Lutendo: A thi khou ya tshikoloni.

Maemu: Mulandu ni khou vhaisala naa?

Lutendo: Maemu ni dzhena gai tḁwani tshikoloni tshaḁu no fhumula.

Maemu: Ni mpfarele (Maemu a tḁwa a ḁi lugisa a fhedza a bva a ya tshikoloni a eḁhe)

(Vho-Luvhengo musi vha tshi vuwa vho wana Lutendo ahone afho hayani a si ngo ya tshikoloni o ḁi eḁelela)

Vho-Luvhengo: Inwi mulandu no lova tshikoloni ḁamusī?

Lutendo: Ndi khou pfa ndi tshi khou teledza u ya, ndi nga mini baba vho vha pandela hayani. (o futa na mulomo)

Vho-Luvhengo: Lutendo no lovela zwezwo tshikolo naa? Ndi khou humbela uri ni be kha hayo mafhungo ha ni tōḁi, u thoma lini inwi ni tshi dzhena mafhungo a nga na khotsi aḁu, zwine inwi na khou tea u ḁivha zwone ndi zwa uri ubva ḁamusī ni ḁovha ni tshi khou dzula fhano u swikela ndi tshi lugisa mafhungo na khotsi aḁu.

Lutendo: Ri ɔovha ri tshi khou dzula fhanu ri tshi khou ɔa mini ngauri ahuna na zwiliwa fhethu hahone?.

Vho-Luvhengo: No litsha u ya tshikoloni hangei na muñwe, no vha ni tshi ɔo vhuya no ɔa haningei. Thomani ni vhe no dzika nga dzi mbudziso dzañu ndi na thaidzo khulu hezwi ndi hafha. (vha bvela nñɔa)

(Nga vho 10 hu vhone Vho-Ambani ɔhama ya Vho-Luvhengo vha tshi khou dzhena vho fara na vhurotho, vha swika vha wana Vho-Luvhengo vho dzula nñɔa)

Vho-Ambani: Aa! Muɔini.

Vho-Luvhengo: Aa! ɔhama yanga. Ndi ri ndo welwa nga nñu na tshiɔanga hezwi ndi hafha. Ndi khou tou livhuwa no swika na vhurotho dangani ahuna tshithu. Ngoho hezwi a zwinga fheli fhedzi hoyu Maemu u ɔo zwi lifha. A thi ɔivhi uri o vha a tshi khou humbula mini a tshi amba mafhungo mangafhala a uri nñe na Vho-Muthanyi ri khou funana, kana o vha a tshi khou ri hu ɔo itea mini ngauri zwa zwino ro pandeliwa nae ahuna na zwiliwa.

Vho-Ambani: Mara na vhone vha nga tou vhea fulufhelo ɔa vho kha Maemu. Ngauri ndi tshitentsini tsha khotsi awe hetshi fhedzi hofuna vho musia a lala nñɔa ɔakani hoyu muthu naho zwo ralo. A nñe nda khou mupandela a yo fela ɔakani.

Vho-Luvhengo: Hezwo a zwi ambi tshithu ɔhama yanga. Maemu u ɔo ɔi sola vhukuma, hofuna ndo murwa mulovha. Ndo pfa ndi si na nungo ngauri ndo vha ndo vhaaisala muyani. Ndi tou ofha tshivhi tsha u vhulaya ndo vha ndi tshi ɔovha ndo no mushalela kale mulimo a ɔa afa.

(Lutendo o vha o ima a tshi khou pfa zwino khou ambiwa fhedzi mme awe na Vho-Ambani vha si ngo muvhona.)

Vho-Ambani: Zwino Vho-Muthanyi vhari mini vha tshi amba na vho. Vha do vha thusa nga zwiliwa naa? Ndi khou amba ngauri ndi nthani havho uri vha pandeliwe vhuhadzi.

Vho-Luvhengo: A thi divhi ngauri a thi a thu amba navho. A thi tshena mushumo navho, ndi nowa vho mphepa.

Vho-Ambani: Zwidoluga thamamama yanga vha si ngo vhilaela.

(Nga masiari musi tshikolo tsho bva, Maemu ori a tshi vhuya hayani a tshi dzhena lufherani a tshi khou toda u bvula zwiambaro zwa tshikolo a vhona thamamama mbili ndapfu nthamama ha mmbete wawe. A tshokeya ngauri o vha a tshi khou zwiambulela uri hedzi thamamama dzo lindela ene ahuna zwiinwe. Vho-Luvhengo vha mbo di dzhena afho lufherani a tshe o ima)

Vho-Luvhengo: Maemu bvulani zwiambaro zwanu zwothe zwa tshikolo.

Maemu: Ndi khou hambela pfarelo mme a Lutendo, ndi khou tou vha gwadamela a vha mpfarele.(maemu o vha o tshuwa lwa u fhedza a ita na u gwadama fhasi)

Vho-Luvhengo: Ni khou ndengisa Maemu ndi do vhala u swika kha 5 na sa ita zwine nda khou amba ni do lilesa. A thi khou sea na inwi bvulani zwiambaro zwothe ni shuvhame nthamama ha mbete ni do kona u nkumbela pfarelo zwavhudi.

Maemu: (a thoma u lila) Ndi khou tou hambela vha si ngo nthwa, a vha mpfarele a thi nga dovhi.

(Vho-Luvhengo vho mbo ɔi thoma u rwa Maemu a tshi khou honɔa a tshi khou lingedza u humbela na pfarelo fhedzi Vho-Luvhengo vhari nae vha sa ɔɔi upfa tshithu. Maemu hovha hu si na muthu ane a nga muthusa afho hayani Lutendo o vha asiho. Vho murwa vha ɔiphina vhukuma vha fhedza nga u bva vha musia a eɔhe a tshi khou honɔa.

Luɔa 10

Ho no fhela nɔwedzi na maɔuvha. Lutendo o mbo ɔi humela ha khotsi awe u dzula na vho. O shavha mme awe nga nɔhani ha yone nɔala ngaauri Vho-Luvhengo zwiliwa vho vha vha tshi renga nga u funa, fhedzi naho zworalo Lutendo o vha a tshi ɔi ita a tshi ya ha mme awe a tshi khou ya kha Maemu.

(Afha ndi nga masiari a Mugivhela ho dzula Vho-Luvhengo na ɔhama yavho Vho-Ambani)

Vho-Luvhengo: ɔhama yanga zwithu zwi khou thoma u lemela. A thi khou hana garaɔa ya Maemu ndi nayo fhedzi ndi khou ɔɔa mushumo hezwi ndi hafha. Ndi khou ɔɔa uri vha nthuse u nɔɔisisa mushumo. Vho-Mufanyisi a vha tsha ɔɔa u pfa tshithu nga nɔe, ndo luvhelela ndo neta hezwi ndi hafha ndo ɔi bvisa khazwo.

Vho-Ambani: Mishumo l khou konɔa ano maɔuvha. Nɔe tshiɔa tshifhinga a thingo ɔɔana na mushumo nda vhuya nda tou bva khazwo. ɔhama yanga ndi khwiɔe vha tou ɔi ɔɔela munna ngaauri mushumo vha nga si u wane. Munna ndi khwiɔe ngaauri vho ɔadza shango ɔɔhe hafha nɔa, tenda a vha a tshi khou shuma.

Vho-Luvhengo: Munna wahone ndi yo muwana fhi nɔe hanefha kha ɔa-Tshidzini ane aɔo tenda u dzula na nɔe na uyu Maemu. Habe u tou vha muhwalo.

Vho-Ambani: Zwino vho zwiambulisa hani ṭhama yanga, kani vha khou ṭoda uya u rengisa muvhili na vhone sa a vha vhasidzana vha no vha vha afha tshipitoni fhasi ha muḁi wanga.

Vho-Ambani: Hu khou rengesiwa muvhili gai, n̄e a thi zwiḁivhi ndi maswa kha n̄e?

Vho-Ambani: (vha tshi khou sea) N̄e ndi khou tou ḁi setshela ṭhama yanga zwa u rengisa muvhili vha si ngo ḁi dzhenisa khazwo. Uri vhone vha nga balelwa u ḁivha zwithu zwino itea afho tshipitoni vha tshi khou dzula hanefha, kani a vha athu bva vhusiku vha tsele ngei fhasi tshipitoni nga zwifhinga zwa mafhelo a vhege.

Vho-Luvhengo: N̄e ndi a tshimbila vhusiku lini. Ndi ḁo tou ṭoda mushumo wa vhukuma.

Vho-Ambani: A vhari n̄e ndi ṭuwe ndi khou tea u bika, ndi vha tamela mashudu uri zwi vha nakela vha u wane mushumo. (Vho-Ambani vha takuwa vha bva vha ṭuwa)

Vho-Luvhengo: (vha sala vha tshi ḁa marambo a ṭhoho vha tshi amba vha vhoṱhe) U rengisa muvhili... Hai n̄e ndi nga zwikona lini, fhedzi hupfi zwi na tshelede nga vhaambi. Mushumo wone ndi ḁo u wanga ngafhi ndi si ngo dzhena na tshikolo. Ngoho dzia vhuya vhutshiloni. Mmmm! Hai mani fhedzi u ngari Vho-Ambani vho ḁa na fhungo hafha. Thandululo ya hezwi zwithu zwoṱhe ndi Maemu. Vhanna vha funesa zwone zwa vhana vhaṱuku. Ngauri ha dzheni tshipitoni u tshe muṱuku ndi ḁo tou ya n̄e muṱe nda ṭoda muthu ane ndi ḁo tou vhuya nae hafha hayani a eḁela na Maemu ampha tshelede, ngauralo-ngauralo. Ngoho ahuna zwine n̄e nda nga ita uri ndi wane tshelede yo renga mugayo.

(Nangoho nga madekwana Vho-Luvhengo vho ita nga heneiḁa nḁila ye vha elekanya ngayo nga masiari. Nga iri ya vhu 9 musi Maemu ono eḁela. Vho-

Luvhengo vho bva vhaya tshipitoni vha yo tḱḱana na muthu wa tshinnani u swika vha tshi muwana vha vhuya nae hayani. Munna uyo upfi Vho-Dzingi)

Vho-Luvhengo: Ro swika he ra vha ri tshi khou ḱa hone. A vha ḱise masheleni e ra langana ndi kone u vha sumbedza uri lufhera lune vha khou tea uya kha lwo ndi lufhio.

Vho-Dzingi: (vha bvisa masheleni vho no kambiwa vhafha Vho-Luvhengo tshandani) Ndi a fulufhela a vha khou tamba nga nḱe ngauri a thi tsha kona u lindela.

Vho-Luvhengo: A vha ntsale murahu vhone ndi vha sumbedze khomba, a vha nga ḱi soli naluthihi. U tshe musidzana sii (vha livha lufherani lwa Maemu na Vho-Dzingi.)

Vho-Dzingi: Hafhu a tshi nga o eḱela, kani vhone a vha ngo muvhudza uri a si ngo eḱela hu ḱḱa muthu?

(Maemu ombo ḱi karuwa nga upfa vhathu vha tshi khou amba a vusa tḱhoho)

Vho-Luvhengo: (vha funga luvhone) Maemu ndi khou humbela ni eḱele na havha muthu vha ḱḱa matshelo nga matsheloni.

(Maemu a tshi lavhelesa muthu ono khou ambiwa a zwi vhona uri o kambiwa nahone ene ha muḱini a thoma u mangala uri hu khou itea mini)

Maemu: Ndi vho nnyi ha ne vha muthu?

Vho-Luvhengo: Ni ḱḱo sala ni tshi vha vhudzisa nḱe ndi khou ya u eḱela. (Vho-Luvhengo vha bva vha vala muḱango vha tḱḱa vha sia Maemu na Vho-Dzingi)

Vho-Dzingi: Khezwi a tshi nga o tshuwa. A si ngo vhilaela ndi do mufara zwavhuḽi.(vha tshi vho thoma u mufara fara)

(Maemu ori a tshi vhona Vho-Dzingi nga ndila ine vha khou musedza nga yo na u mufara a thoma u tshuwa a zwi vhona uri hafha ungari huna manwe)

Maemu: A vha ri ndi dzhie nguvho nthihi ndi tse nṯha ha mmbete ndi do adza nda edela fhasi.

Vho-Dzingi: (vha fara Maemu nga tshanda) Musidzana ni khou tsa ni tshi ya fhi ngauri nṅe ndo ḽela inwi fhano. Ndi a zwiḽivha uri ni tshe muṯuku fhedzi ndo badela masheleni manzhi vhukuma kha mme aṅu uri ndi edele fhano vhusiku ha ṅamusi na inwi.

(Maemu mbilu ya thoma u rwela nṯha a dzhia nguvho a ḽi puta ngayo fhedzi Vho-Dzingi vha thoma u lingedza u ita zwisa itiwa kha ṅwana vha thoma u kombetshedza u fara-fara Maemu.

Maemu: A vha nnditshe nṅe, vha khou ṯoda mini kha nṅe?

Vho-Dzingi: Uya zwiḽivha uri ndi khou ṯoda mini a si ngo shavha tshithu. (vha ralo vha tshi khou mufara muvhili wawe)

(Maemu o mbo ḽi ṯavha mukosi a tshi khou vhidzelela Vho-Luvhengo uri vha ḽe. Vho-Luvhengo vho vha vho dzula vho vula nḽevhe, vhaya nga u bonya ha iṯo fhaḽa lufherani lwa Maemu)

Vho-Luvhengo: Maemu ndi mikosi ya mini vhusiku vhungafha, litshani uri rasela riṅe. Ndi khou humbela uri ni ite zwine na khou vhudziwa nga havha munna ni litshe uri fhunga. Ndi lwa u fhedza ndi tshi khou pfa mukosi waṅu.

Nda tou vhuya fhedzi ni dovhani tshi khou bva fhano muḽi ni do vhona uri ni do dzula gai. (Vho-Luvhengo vha fhedza vha bva vha tuwa)

(Vho-Dzingi ngauri vho vha vho no kambiswa vho mbo ḽi kombetshedza vha edela na Maemu tshihulwane naho a sa tendi a tshi khou hana, vha kombetshedza vha edela nae vhusiku hothe a tshi khou lila)

(Nga matsheloni)

(Vho-Dzingi vha tangana na Vho-Luvhengo masofani.)

Vho-Luvhengo: Vha khou tuwa?

Vho-Dzingi: Ee, duvha lo tsha a vha ri ndi tuwe vhathu vha saathu vuwa vha smbona ndi tshi khou bva fhano. Ndi khou livhuwa tshumisano yavho. (vhabva vha tuwa)

(Vho-Luvhengo vha ya lufherani lwa Maemu)

Vho-Luvhengo: Maemu ni khou lila mini ngauri zwo fhira vho tuwa vha la muthu. Dzhiani tshelede khei ni do renga masimba. U bva namusi ni dovhani tshi khou ita zwezwi uri ri kone u wana tshelede ya u renga zwiliwa fhano muḽini. Na inwi ni na mulomo ni tea u ima-ima.

Maemu: (a tshi khou lila) Ndi khou pfa u vhavha ne.

Vho-Luvhengo: Ni si ngo vhilaela ni do vhuya na dowela, dzhiani R20 khei ni do renga zwine na funa. Ndi khou thoma nda yo bika, namusi ndi khou ni tendela uri ni vhe no edela duvha lothe. Ndi do shuma mishumo yothe na zwiliwa ndi do ni disela ndi tshi fhedza u bika. (vho-Luvhengo vhabva vha tuwa vho takalela tshelede)

Maemu o vha a tshi khou balelwa u zwi bvisa muhumbuloni wawe zwe a țangana na zwo madekwana. A humbula a guma nga thavha ñwana a vhona khwiñe hu tou ɔi hațula vhutshilo ngauri ene u tshila nga hei ñdila a nga si tsha zwikona. O kondelela o neta fhedzi vhutshilo vhu khou mulemela.

O mbo ɔi dzhia tsho ñwala na tsho ñwalela a thoma u ñwala luñwalo a tshi khou onesa. Ori a tshi tou fhedza a dzhia philisi dze a vha ana dzo afho lufherani a dzi vula dzoțhe a dzi shela tshandani. Nga khathihi a dzi posa mulomoni a ñwa maɔi a mila. Ezwo zwa ita uri Maemu ari sie shangoni, a lovhela hanefho lufherani hu si na muthu a ne a khou muvhona ngauri Vho-Luvhengo vho vha vha siho vho bva vho ya u țongisela țhama uri vho wana ñdila ya u ita tshelede.

Maemu o waniwa nga Lutendo afho lufherani lwawe. Lutendo o ɔa a tshiri u khou ɔa u țolela Maemu fhedzi ari a tshi swika a wana Maemu o eɔela a lingedza u muvusa a zwi vhona uri huna zwine a zwi khou tshimbila zwavhuɔi ngauri Maemu o vha o bvisa na bulo nga mulomoni.

Lutendo o mbo ɔi bva a thoma u țavha mukosi o tshuwa a tshi khou lila ngauri o zwi vhona uri Maemu hu nga ha tsha tshila. Vhadzula tsini vho swika nga tshihaɔu vha lidzela luțingo mapholisa. Vho-Luvhengo vho țangana nga tshiwo I tsho hono vha kale vha tshi khou vhuya hayani vha wana Maemu a tshi vho tou hwaliwa. Ngauri mapholisa o vha ono vhona luñwalo lwa Maemu, Vho-Luvhengo vho mbo ɔi fariwa nga murahu ha u vhudziswa mbudziso vha tshi khou balelwa udzi fhindula vho tshuwa vha fhedza vha tshi vho tou ɔi ambulula.

Luñwalo lwa Maemu lwa vhaliwa nga Lutendo mbulungoni a tshi khou ita na u lila a tshi khou balelwa u țanganedza.

“Na ññe ndi muthu. Vhuholefhali hanga a thi ngo tou vhu ñanga, fhedzi ndo bebiwa ndo rali. U lovheliwa nga vhabebi na zwo a thi ngo tou ñanga, fhedzi ndi lufuno lwa Mudzinu. Mmane Vho-Luvhengo Mudzimu a vha tonde a vha shudufhadze kha vhutshilo havho. Ndi a kholwa vha tshi vhona ndo eɔela ndi si tsha vuwa mbilu ya vho I ɔo rula. Ndo vha ndo zwifuna u tshila fhedzi zwi khou mbalela. Ndo lingedza u kondelela fhedzi ndo neta nga u lila masiari na vhusiku nga ñțhani ha u tambudziwa. Muya wanga ndi khwiñe u tshi awela u tevhele vhabebi vhanga. Vha sale zwavhuɔi”

Vho-Luvhengo vho fariwa na uḽa munna we a tambudza Maemu
lwavhudzekani vha ya dzhele nae. Vho-Luvhengo vho sala vha tshi ḽi sola
vhukuma vhukuma ngauri dzhele vhutshilo ho vha hu sa vha ḽifheli. Vha
dzula vho ṽungufhala nahone vha tshi tambudziwa nga vhaṽwe. Vho vha vha
tshi sokou pfa u nga vha nga humisela tshifhinga murahu ngauri vho dzula
vha vhoṽthe dzhele vho thoma u zwivhona uri zwe vha vha vha tshi khou ita
kha Maemu a zwingo luga. Nae Maemu ndi muthu, u tea u sumbedziwa
lufuno